

PROF. DR. J.A.R. (JANNIE) SANDERS-WOUDSTRA
1917-2008

door prof. dr. F.C. Verhulst en prof. dr. F. Verheij

Op 14 december 2008 overleed Prof. Dr. J.A.R. (Jannie) Sanders-Woudstra, hoogleraar en afdelingshoofd Kinder- en Jeugdpsychiatrie van 1974 tot 1987 van het Erasmus MC-Sophia Kinderziekenhuis. Jannie Sanders-Woudstra was als medicus een laatbloeier. Geboren en deels opgegroeid in Indonesië, studeerde zij, met onderbrekingen door oorlog en kamp, geneeskunde in Utrecht, Soerabaja en Groningen.

Zij groeide op in een onderwijzersgezin in Indië met drie oudere broers en ouders die beiden uit een Fries boerengezin kwamen. Ze was als kind een doorzetter en leergierig. Na haar eerste jaren in Indonesië zat ze in Oosterbeek op het gymnasium. Zij twijfelde tussen scheikunde en geneeskunde maar besloot tenslotte voor de laatste studie. Ze haalde in Utrecht haar kandidaatsexamen maar brak haar studie af toen ze met Ton Sanders trouwde. Haar man had tropische landbouw gestudeerd en was in Indië planter geworden. Eind 1939 reisde zij af naar Indië waar zij tien maanden later hun eerste dochter kregen. Tijdens de oorlog moest haar man aan de Birmaspoorlijn werken en verbleef Jannie Sanders met haar oudste dochter in verschillende Jappenkampen. Na de oorlog

werden man en vrouw herenigd, kregen hun tweede dochter, en gingen weer in Indonesië wonen. In 1952 werd haar man daar vermoord en moest zij als alleenstaande moeder voor haar twee dochters zorgen. Kort daarvoor had zij haar studie geneeskunde in Soerabaja opgepakt. Na de dood van haar man reisde zij terug naar Nederland en vervolgde haar studie in Groningen.

Na haar studie geneeskunde promoveerde zij op een neuro-anatomisch onderwerp. Later specialiseerde zij zich in de psychiatrie bij Drooglever Fortuyn, gevolgd door de kinderen jeugdpsychiatrie bij Hart de Ruyter in Groningen. Gedurende twaalf jaar werkte zij als *chef de clinique* op de afdeling van Hart de Ruyter in Groningen. In deze periode speelde zij ook een belangrijke rol in het werk van de Therapeutische Gezinsverpleging (TGV) in Groningen.

Zij kreeg vanuit drie steden aanbiedingen om hoogleraar te worden: Amsterdam, Groningen en Rotterdam. Zij koos voor Rotterdam, niet in de laatste plaats omdat haar Groningse studiegenoot en goede vriend prof. dr H(enk). K.A. Visser ondertussen in het Rotterdamse Sophia Kinderziekenhuis, onderdeel van het Academisch Ziekenhuis Rotterdam, hoog-

leraar en afdelingshoofd kindergeneeskunde was geworden en haar overtuigde van de bijzondere mogelijkheden in Rotterdam. Jannie Sanders heeft, ondanks het feit dat zij pas op 57-jarige leeftijd hoogleraar werd, een uiterst productief en succesvol leven gehad. Zij heeft leiding gegeven aan de Rotterdamse afdeling tot haar zeventigste jaar, bracht deze afdeling tot bloei, heeft het vakgebied in brede zin landelijk een plaats gegeven, was een boeiend en begenadigd docent, heeft velen opgeleid, stond aan de wieg van vier hoogleraarschappen en diverse promoties en heeft veel betekend voor individuele patiënten en hun ouders. In haar Rotterdamse jaren was zij verantwoordelijk voor de oprichting van de Rotterdamse TGV met een eigen *intensive care unit*. Haar inzet bij dit pionierswerk was zeer groot. Voor haar inzet en betekenis voor de kinder- en jeugdpsychiatrie werd zij Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Als kinder- en jeugdpsychiater was Jannie Sanders vooral clinicus, een vakvrouw die als geen ander in staat was de meest weerbarstige adolescent aan het praten te krijgen of het meest teruggetrokken kind gerust te stellen. In korte tijd doorzag ze wat er aan de hand was. Ook was zij in staat om in heldere woorden complexe zaken te verduidelijken. Daar waar men in haar tijd in de psychiatrie nogal eens wollig kon zijn, kon zij onomwonden duidelijk zijn. Dat gold ook voor haar mening over uiteenlopende zaken zoals crèchebezoek voor heel jonge kinderen, anti-autoritaire opvoeding of zaken die het belang van de kinder- en jeugdpsychiatrie aangingen. Jannie Sanders was een markante vrouw.

Haar standpunten botsten nog al eens met die van 'progressievelingen' uit de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw, zoals de feministe en sociologe Iteke Weeda met wie zij een tv-debat voerde over de rol van de moeder. Zij toonde moed en daadkracht als zij streed voor zaken waarin zij geloofde. Na haar emeritaat in Rotterdam heeft zij het parttime hoogleraarschap en afdelingshoofdschap in Amsterdam aanvaard en dat nog een aantal jaren succesvol gedaan.

De kinder- en jeugdpsychiatrie werd in de jaren zeventig van de vorige eeuw gedomineerd door de vooral psychoanalytisch georiënteerde psychotherapie. Het vakgebied had grotendeels de banden met de medische moederschoot doorsgesneden. Diagnostiek werd nauwelijks verricht en zo deze wel werd verricht had de diagnose nauwelijks consequenties voor de keuze van de behandeling. Jannie Sanders was psychoanalytica en hoewel zij loyaal was aan de psychoanalyse was zij ook vooral medicus, vond diagnostiek belangrijk en had oog voor de biologische componenten van psychopathologie bij kinderen en jeugdigen. Zij onderstreepte in woord en daad het belang van heraansluiting van het vak bij de medische moederdisciplines.

Zij nam het initiatief om, samen met haar Rotterdamse staf, het eerste systematische Nederlandse leerboek kinder- en jeugdpsychiatrie te schrijven. Dat leerboek bestaat, in uitgebreide en steeds herziene vorm, nog steeds. Zij stimuleerde en faciliteerde nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen. Zo konden enkele jonge stafleden zich in binnen- en buitenland bekwamen op diverse gebieden,

Jannie Sanders-Woudstra was –onder andere door de Tweede Wereldoorlog– een laatbloeiende medicus, maar wat voor één: zij specialiseerde zich in de kinder- en jeugdpsychiatrie. In Rotterdam werd zij hoogleraar en afdelingshoofd kinder- en jeugdpsychiatrie in het Sophia Kinderziekenhuis. Velen danken hun opleiding aan haar ook educatief brede vakmanschap dat zij tot op hoge leeftijd ten toon spreidde.
(foto uit familiebezit)

zoals de biologische psychiatrie, de gezinstherapie, de rol van cognitieve factoren en de psychiatrische epidemiologie. Haar onorthodoxe houding en haar nieuwsgierigheid maakten dat de nieuwste invloeden het vakgebied konden verrijken. Hoe mooi dat zij op het zestigjarig jubileumcongres van de sectie kinder- en jeugdpsychiatrie van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, afgelopen september 2008, aanwezig kon zijn en als eerste het jubileumboek in ontvangst kon nemen. Zij sprak in de overvolle zaal, licht geëmotioneerd en met breekbare stem, over haar gefascineerdheid en liefde voor het vak, voor de kinder- en jeugdpsychiatrie. Velen zijn haar dankbaar en hebben groot respect voor haar inzet voor de kinder- en jeugdpsychiatrie, het vakgebied waarin zij tot op zeer

hoge leeftijd nog actief was en dat zij tot op het laatst kritisch en met belangstelling volgde.